

30/04/1975 dưới góc nhìn của một nghệ sĩ

Mặc Lâm, biên tập viên RFA

2015.03.14

Nhà thơ, nhà báo Đỗ Trung Quân, ảnh chụp năm 2011.

Trong chương trình VHNT hôm nay khách mời của chuyên mục Ký Ức 40 năm là nhà thơ, nhà báo Đỗ Trung Quân nói về những suy nghĩ của anh về những gì xảy ra trong 40 năm qua dưới cái nhìn của một nghệ sĩ, một người hoạt động trong lĩnh vực văn hóa, nghệ thuật.

Đôi khi cũng vô tình

Là một thanh niên vừa 21 tuổi trong ngày 30 tháng Tư năm 1975, Đỗ Trung Quân là một trong những thanh niên hưởng ứng sớm nhất phong trào Thanh niên xung phong lên đường xây dựng kinh tế theo sự cổ động của nhà nước và rồi sau đó cuộc sống kéo nhà thơ vào công tác báo chí cũng như sáng tác mà đỉnh cao nhất là bài thơ nổi tiếng “Quê Hương” của anh được Giáp Văn Thạch phổ nhạc.

Đỗ Trung Quân còn được biết là người dẫn chương trình dễ mến trong các buổi trình diễn của Duyên Dáng Việt Nam và các chương trình TV khác.

Trong suốt 40 năm sau ngày thống nhất đất nước ấy, Đỗ Trung Quân thú nhận rằng đôi khi anh cũng vô tình đối với những mảnh đời, những số phận cũng như những bi kịch xã hội mà trong đó anh đang sống.

Trao đổi với chúng tôi, trước tiên nhà thơ cho biết:

Đỗ Trung Quân: Thưa anh cũng không ngờ 40 năm qua nhanh tới mức như thế. Khi chúng ta trò chuyện với nhau ở đây không ngờ đã gần nửa thế kỷ rồi.

Ở trong nước, hai miền thì có thể gọi là xum họp thì ở Sài Gòn có những người lại ly tan. Tất cả những điều đó khiến cho mình suy nghĩ. Nó cho tôi có một chút ray rứt rằng

là có khi mình quá vô tư, có khi mình quá hồn nhiên để có lúc lãng quên đến số phận.

-Đỗ Trung Quân

Năm 1975 thì tôi 21 tuổi đang còn là sinh viên và không tìm được công việc bởi vì trong điều kiện giao thời lúc đó những người như chúng tôi xin việc rất khó. Sau đó chúng tôi gia nhập một lực lượng thay vì gọi là nghĩa vụ quân sự thì gọi là nghĩa vụ kinh tế đó là Thanh niên xung phong.

Lúc đó quan niệm của tôi đơn giản là có một công việc, thứ nhất là bớt một gánh nặng cho gia đình phải nuôi mình mặc dù đã trưởng thành nhưng không có công việc. Thứ hai cũng nghĩ là thôi thì đất nước đã thống nhất, đóng góp cho sự tái thiết cho hậu chiến cũng là nghĩa vụ của thanh niên. Lúc đó suy nghĩ rất nhiệt huyết và đơn giản thôi thì đóng góp một chút không chỗ này thì chỗ khác, không khía cạnh này thì khía cạnh khác đối với đất nước sau chiến tranh.

Rồi mọi thứ trôi qua tôi trở về thành phố và làm việc ở một tờ báo, trước đó thì làm việc ở một nhà in như mọi người và sau đó thì về làm việc với tư cách một nhà báo của một tờ báo lớn sau này đó là tờ Tuổi Trẻ. Trong cái môi trường báo chí nó giúp cho mình tiếp xúc nhiều trong lĩnh vực của mình. Lĩnh vực của tôi là văn hóa xã hội. Những gì liên quan tới văn hóa, tới xã hội thì mình trực tiếp tiếp xúc với nó.

Trong suốt thời gian đó tôi trở thành một nhà thơ, thành một người hoạt động trong lĩnh vực nghệ thuật và như anh cũng biết tôi tham gia những chương trình như Duyên dáng Việt Nam hay những chương trình truyền hình. Khi ấy mọi thứ nó hiện ra bình thường, mình cũng không nghĩ gì nhiều, nhiệm vụ của mình tới đâu mình làm tới đó và tôi nghĩ rằng đối với tôi trong suốt thời tuổi trẻ của mình như thế mình đã hoàn toàn cắt đứt sự hồn nhiên giống như một người đã trả món nợ của xã hội sau chiến tranh đóng góp cho xã hội những gì mình cho là tốt đẹp.

Từ trái qua phải : ông Đình Vương, ông Vương Đình Chử, cụ Nguyễn Đình Đầu, ông Lê Hiếu Đằng, nhà thơ Đỗ Trung Quân, nhà báo Nguyễn Quốc Thái, cô Trần Từ Vân Anh; ông André Mendras Hồ Cương Quyết, ông Huỳnh Tấn Mẫm. Source damlambao-photo Cao Lập

Mặc Lâm: *Vâng anh vừa thổ lộ rằng anh bắt đầu đóng góp cho xã hội, cho đời những gì tốt đẹp trong hai mươi năm đầu tiên sau khi thống nhất, vậy hai mươi năm tiếp sau đó anh có nhận thấy đóng góp của anh tác động như thế nào và anh có hài lòng không?*

Đỗ Trung Quân: *Vâng. Trong suốt hai mươi năm đầu tiên với tâm huyết của một người trẻ tuổi, có phần hồn nhiên tôi nghĩ rằng mọi sự rất tốt đẹp. Tôi cũng không biết được nhiều những thông tin khác, những vấn đề khác, những số phận khác mặc dù tôi biết đã có những phong trào đánh tư sản. Những phong trào của người Việt phải rời bỏ đất nước làm thuyền nhân lúc đó thông tin không nhiều lắm hầu như chỉ có thông tin duy nhất của báo chí trong nước. Sau này với điều kiện của thông tin truyền thông phát triển hơn tôi dần dần được biết, được tiếp xúc, lại được biết thêm những số phận, những vấn đề khác nó liên quan đến con người.*

Tôi đã từng viết xum họp nơi này thì nơi kia ly tan. Trong cái linh cảm của năm 1997 tôi có viết một bài thơ nhưng rất tiếc tôi vẫn không thuộc thơ của mình nhưng trong đó có một câu là “Xum họp nơi này thì nơi kia ly tan”. Ở trong nước, hai miền thì có thể gọi là xum họp thì ở Sài Gòn có những người lại ly tan. Tất cả những điều đó khiến cho mình suy nghĩ. Nó cho tôi có một chút ray rứt rằng là có khi mình quá vô tư, có khi mình quá hồn nhiên để có lúc lãng quên đến số phận. Những số phận khác, những số phận ấy cũng là người Việt mà thôi. Cũng là bạn bè anh em đồng bào của mình mà có lúc mình đã lãng quên nó.

Nếu có sự ray rứt nào đó trong 40 năm qua thì thưa anh đó là cái ray rứt trong tôi cho đến ngày tôi nhận thức ra nó.

Phải thật sự xóa bỏ hận thù?

Mặc Lâm: *Vâng, chắc chắn ngày 30 tháng Tư năm nay nhà nước sẽ có những chương trình kỷ niệm rất rầm rộ phải nói là rất lớn tuy nhiên tới giờ phút này thì chúng ta cũng chưa biết hình thức tổ chức của nó sẽ ra sao, nhà nước có còn coi đó là ngày đánh đuổi đế quốc Mỹ và bọn ngụy như 39 năm trước đây hay không hay sẽ có một hình thức khác nhẹ nhàng hơn, nhân văn hơn trước đây. Tôi xin đặt một câu hỏi có vẻ giả định: Nếu anh được là người toàn quyền tổ chức ngày 30 tháng Tư năm nay anh sẽ chọn hình thức nào?*

Chúng ta phải thật sự đi đến xóa bỏ hận thù. Không phải gác lại mà phải quên nó đi. Chúng ta song phẳng với những gì đã sai lầm.

-Đỗ Trung Quân

Đỗ Trung Quân: *Thưa anh đây là câu hỏi giả tưởng nên tôi cũng xin được trả lời bằng câu giả tưởng nếu tôi được quyền như thế, nếu tôi là người tổ chức thì nó dài*

lắm thừa anh. Nó phải thật sự xóa bỏ hận thù. Thực sự tìm cách để đất nước đến phồn vinh, đến cho những người dân, nói thì có vẻ công thức nhưng đến nền kinh tế phát triển hơn so với khu vực thôi chứ chưa cần phải nói đâu xa. Không bằng những khẩu hiệu vô hồn, vô giá trị nhưng hôm nay chúng ta vẫn thấy. Bằng cách nào đó thì chúng ta sẽ làm nhưng mục đích của nó là gì? Chúng ta phải thật sự đi đến xóa bỏ hận thù. Không phải gác lại mà phải quên nó đi. Chúng ta sòng phẳng với những gì đã sai lầm. Tôi chỉ nói đơn giản là chẳng hạn như tôi là người có sai lầm với anh Mặc Lâm thì bây giờ là lúc tôi sám hối nó. Khi tôi sám hối thì anh Mặc Lâm sẽ tha thứ còn nếu không sám hối thì mọi thứ chỉ là chuyện đùa mà thôi. Một ví dụ khái quát như vậy thay cho câu trả lời của tôi.

Mặc Lâm: *Anh nói thì như vậy nhưng thời gian qua nhà nước chưa bao giờ chính thức tuyên bố là những người bị rượt đuổi khỏi đất nước là kẻ thù cả mà họ dùng một nhóm từ rất hoa mỹ là “khúc ruột ngàn dặm”. Họ cũng có những chính sách, những cơ quan nối liền với hải ngoại, kêu gọi khiếu nại thế này thế khác... không lẽ bao nhiêu đó vẫn chưa đủ để chúng ta thấy rằng nhà nước đã mở tay đối với mọi người hay sao thưa anh?*

Đỗ Trung Quân: Tôi thấy hình thức là như thế nhưng sự chân thành chưa đủ thưa anh. Sự chân thành sẽ dẫn dắt cho chúng ta có những chính sách, những thái độ nó đúng đắn hơn nếu thật sự có chân thành.

Mặc Lâm: *Tôi được biết anh là một người bạn rất thân với nhà văn Nguyễn Quang Lập, trước đây bị bắt vì trang blog Quê Choa nhưng nay đã được tại ngoại. Trong ngày 30 Tháng Tư này Nguyễn Quang Lập sẽ hít thở không khí bên ngoài thay vì bên trong nhà tù, việc cho nhà văn tại ngoại có đáng được xem là một cử chỉ từng bước hòa giải hay không thưa anh?*

Đỗ Trung Quân: Tôi không nghĩ rằng đây là một sự hòa giải, tôi nghĩ đây là thiện chí còn hòa giải thì lớn lao hơn. Hòa giải còn đòi hỏi một hình thái tích cực hơn. Hình thái đó thế nào thì trong khuôn khổ một câu trả lời ngắn chắc tôi không nói được hết nhưng trở lại vấn đề thì tôi xem đó là một thiện chí đối với nhà văn Nguyễn Quang Lập và nó chỉ dừng ở mức thiện chí mà thôi. Tôi cũng xin tiết lộ ngày 30 tháng 4 cũng là ngày sinh của nhà văn Nguyễn Quang Lập. Vâng ngày sinh của Nguyễn Quang Lập là ngày 30 tháng Tư năm 1956.

Mặc Lâm: *Vâng xin cảm ơn anh Đỗ Trung Quân đã cho mọi người biết điều lý thú này. Nhân đây anh có thể cho biết thêm một ít riêng tư giữa các anh với nhau...*

Đỗ Trung Quân: Thưa anh chúng tôi trong những lúc chuyện trò không phải lúc nào cũng đồng ý với nhau đâu. Tôi và Nguyễn Quang Lập tranh cãi rất thường vì anh

Lập là người miền Bắc còn tôi là người miền Nam. Tụi tôi hay nói đùa là anh Lập giải phóng tôi mà. Có những quan điểm tôi tranh cãi với anh Lập nhưng tôi trông chờ nhà nước làm được như chúng tôi là tranh cãi nhưng không thù oán nhau. Tranh cãi để đi tìm những điều chúng ta đồng thuận, cho dù chưa đồng thuận chúng ta vẫn không thù oán nhau mà tiếp tục trao đổi tiếp. Nhưng chúng ta là đồng bào. Đây là cái mà chúng tôi cho rằng đã làm được nhiều hơn nhà nước làm được đối với kiều bào của mình.

Mặc Lâm: *Xin cảm ơn nhà thơ Đỗ Trung Quân về cuộc phỏng vấn này./.*

Nguồn: <https://www.rfa.org/vietnamese/news/programs/LiteratureAndArts/poet-do-trung-quan-ml-03142015080909.html>

www.vietnamvanhien.org

